

ALEXANDRU ARTIMON, IOAN MITREA, *Bacău. Reședință voievodală*, Muzeul Județean de Istorie „Iulian Antonescu”, Bacău, 1996, 100 p. text + 51 p. ilustrații

Devenirea istorică a orașului Bacău rămâne încă învăluită de numeroase incertitudini, astfel că orice încercare de survolare a trecutului acestui oraș este binevenită și lăudabilă. În acest sens, ne-a atras atenția lucrarea *Bacău. Reședință voievodală*, semnată de apreciații cercetători Alexandru Artimon și Ioan Mitrea. Chiar din primele pagini se remarcă disponibilitatea autorilor de a valorifica cu acuitate rezultatele cercetărilor arheologice, folosite cu preponderență în argumentarea diverselor aspecte inserate în cadrul studiului monografic pe care-l prezentăm, fără a fi neglijate nici datele oferite de izvoarele scrise, interne ori externe.

Structurată pe patru capitole, lucrarea începe cu o introducere (p. 9), urmată de o privire generală asupra cadrului natural (p. 11). Capitolul al II-lea este dedicat unor probleme privind „vechimea locuirii și continuitatea istorică în vatra orașului Bacău și împrejurimi”, capitol împărțit pe mai multe subcapitole. După o prezentare a câtorva „dovezi de locuire din cele mai vechi timpuri până la geto-daci” (p. 14), autorii insistă asupra unor aspecte privind „civilizația geto-dacilor din vatra orașului Bacău și împrejurimi” (p. 18), precum și asupra unor probleme privind evoluția istorică „de la geto-daci la români” (p. 22). Ei se opresc apoi asupra așezării din secolele IV–V de la Bacău – Curtea domnească (p. 25), precum și asupra așezării corespunzătoare secolelor VI–VII din același perimetru (p. 29). Autorii susțin ideea formării orașului Bacău în etape, ca urmare, pe de o parte, a evoluției unui număr de sate, care au gravitat în jurul viitorului centru urban, iar pe de altă parte, ca urmare a zonei geografice favorabile economic în care se găsea viitorul oraș, la intersecția unor importante drumuri comerciale.

Urbanizarea a avut în viziunea autorilor două etape: „prima etapă, anterioară instalării Curții domnești, când a avut loc procesul îndelungat de urbanizare, și etapa a doua, când se instalează Curtea domnească și se produce accelerarea acestui proces. Un rol important în procesul de urbanizare l-a constituit instalarea la Bacău a vămii pentru comerțul local și de tranzit, pentru mărfurile care circulau pe aceste importante artere de circulație, cum e Drumul Siretului, cu ramificațiile sale spre Transilvania și Țara Românească” (p. 86).

De reținut, opiniile emise de-a lungul timpului privind originea și semnificația numelui de Bacău. Cercetătorii Alexandru Artimon și Ioan Mitrea susțin că ar fi tentați să accepte „că cea mai plauzibilă ipoteză ar fi că numele orașului provine din latinescul *Bacha – Bachae* (bob, sămbure, sămânță de fructe, și mai scurt *Baca – fruct*)” (p. 39). Din punctul nostru de vedere, am tinde să acceptăm mai degrabă acea realitate lingvistică conform căreia cuvintele având sufixul „ău” existente în limba română ar fi de origine maghiară. Această opinie este susținută de numeroși lingviști, dintre ei amintindu-l în primul rând pe Alexandru Philippide.

Remarcăm totuși onestitatea autorilor, care nu trec cu vederea nici una din ipotezele emise, lăsând chiar loc unor eventuale clarificări viitoare. Aceeași tendință o întâlnim și în capitolul al III-lea, dedicat trecutului centrului urban medieval Bacău. Acesta începe cu o prezentare a problemelor legate de „geneza și evoluția orașelor în secolele XIV–XV” (p. 41), trecându-se în revistă opiniile exprimate în decursul timpului privind prima mențiune documentară a orașului, în acest sens Alexandru Artimon și Ioan Mitrea optând pentru data de 6 octombrie 1408. Autorii amintesc izvoarele scrise păstrate din vremea de început a orașului și până în prima jumătate a veacului al XV-lea, afirmând că „ele sunt insuficiente în clarificarea genezei și evoluției lui, dar reprezintă un punct de reper extrem de important pentru concluziile ce se impun coroborate și cu alte izvoare istorice” (p. 47). În ceea ce ne privește, înclinăm către opinia exprimată de istoricul Ștefan Sorin Gorovei, care susține ipoteza menționării Bacăului încă din 1391–1392, când a luat ființă aici o Episcopie catolică. Coroborarea cu alte izvoare istorice, ne ajută la mai buna înțelegere a veridicității acestei ipoteze.

Considerăm că demersurile pe care cercetătorii perioadei de început a orașului Bacău le întreprind ori le vor întreprinde trebuie să fie eliberate de orice fel de prejudecăți etnice ori religioase. Faptul că prima mențiune documentară a Bacăului este în legătură cu Episcopia catolică înființată aici nu aduce nici un prejudiciu ortodoxismului, nu neagă existența locuitorilor ortodocși în zonă, dimpotrivă, o probează, dacă ne gândim doar la rolul misionar atribuit episcopilor catolice înființate în părțile „schismaticilor”.

Cei doi autori se opresc apoi asupra orașului Bacău în vremea lui Ștefan cel Mare, cel ce a stabilit reședința voievodală pentru fiul său Alexandru Voievod, care îi era asociat la domnie (p. 52), precum și asupra Bacăului în vremea acestuia din urmă (p. 56).

Capitolul al IV-lea este dedicat prezentării Curții domnești, începând cu o analiză a „rolului curților domnești din Moldova în evoluția istorică a orașelor” (p. 63), urmată de o incursiune în „evoluția și semnificația Curții domnești din Bacău” (p. 66), a Casei domnești (p. 68), a turnului locuință (p. 70), a Bisericii Precista (p. 77), precum și o evidențiere a necesității restaurării și punere în valoare a Curții domnești (p. 82).

Lucrarea se încheie cu succinte concluzii, binevenite, având în vedere bogăția de informații inserate în cuprinsul ei. Monografia mai cuprinde un rezumat în limbile franceză și engleză, alături de o serie de ilustrații sugestive, care întregesc argumentația din text. Dincolo de numeroasele probleme încă destul de controversate, care jalonează devenirea istorică a Bacăului, lucrarea cercetătorilor Alexandru Artimon și Ioan Mitrea se constituie într-un reper de neignorat pentru cercetările viitoare, îndemnând în același timp la reflecție.

ANTON COȘA